

творчого потенціалу [3, с. 77].

У «Положенні про лікаря загальної практики – сімейного лікаря» серед його професійних завдань і обов'язків привертають увагу такі: проводить комплекс профілактичних, діагностично-лікувальних і реабілітаційних заходів для всіх вікових груп, стосовно всіх видів захворювань і ушкоджень відповідно до кваліфікаційної характеристики фахівця за спеціальністю «Загальна практика (сімейна медицина)»; надає термінову медичну допомогу у випадку невідкладних станів і травматичних ушкоджень; сприяє вирішенню медико-соціальних проблем сім'ї; проводить санітарно-освітню роботу з виховання населення щодо формування, збереження і зміцнення здоров'я членів сім'ї, само- і взаємодопомоги; надає консультативну допомогу родинам із питань планування сім'ї, етики, психології, гігієни, соціальних аспектів сімейного життя, виховання дітей, їхньої підготовки до дитячих дошкільних закладів, шкіл і профорієнтації, веде «школу батьків»; веде активну роботу щодо поширення медичних знань серед населення, пропаганди здорового способу життя, запобігання захворюванням; дотримується принципів медичної деонтології [1].

Аналіз професійної діяльності сімейних лікарів переконує, що забезпечення їхньої педагогічної підготовки має спиратися на принципи деонтології, які відображають сукупність етичних норм, необхідних для виконання ними своїх професійних обов'язків [2, с.139]. Домінантою лікувально-профілактичного процесу є взаємодія сімейного лікаря з пацієнтом, членами його родини. Від того, на яких засадах вона побудована, залежить успіх запобігання, виявлення та лікування патологій і хвороб. Отже, деонтологічні принципи поширюються не лише на стосунки «лікар – хворий», а й на стосунки «лікар – родичі пацієнта», «лікар – колеги». Їх реалізація в педагогічній підготовці майбутніх сімейних лікарів не лише забезпечить належне виконання професійно-педагогічної діяльності, а й сприятиме гуманізації медичної галузі, підвищенню престижу лікарської професії та суттєво зменшить прояви неякісного медичного обслуговування населення.

Отже, викладені положення свідчать про те, що суспільна значущість роботи медичних працівників, відповідальність, складність і багатоаспектність їхніх професійних обов'язків вимагають від них не лише високого рівня професійної підготовки, фундаментальних знань теорії та практики медицини, оволодіння навичками, тактикою, відповідними методами і прийомами лікарської діяльності, а й передбачають володіння знаннями, вміннями і навичками, спрямованими на налагодження довірливих взаємин із пацієнтом і співпраці з ним, його близькими й родичами; сприяння усвідомленню й реалізації відповідального ставлення пацієнта до процесу обстеження і лікування, профілактики загострення хвороби тощо; викладення інформації доступною, зрозумілою для пацієнта мовою, з урахуванням його стану, особливостей і культурного рівня, що забезпечить найкраще надання медичної допомоги.

Список використаної літератури

1. Примірне положення про лікаря загальної практики — сімейного лікаря : Додаток 1 до наказу МОЗ України від 23.02.2001 № 72. [Електронний ресурс] — Режим доступу <http://www.uazakon.com/document/spart33/inx33852.htm>.
2. Деонтологія і етика в клінічній практиці : навчальний посібник/[Ю.М. Казаков, С.І. Треумова, В.П. Боряк та ін.]. –Полтава :Техсервіс, 2015. – 264 с.
3. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах : монографія / Лариса Анатоліївна Руденко. — Львів : Піраміда, 2015. — 343 с.
4. Тимофієва М.П. Особливості професійної та особистісної позицій сімейного лікаря // Сучасні наукові дослідження – 2006 : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. Т. 12. – Медицина. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2006. – С. 55–57.

БАЗОВІ СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ В АСПЕКТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «ОРТОДОНТІЯ»

Трофименко М. В., Ляховська А. В.

Українська медична стоматологічна академія

В аспекті викладання предмета «Ортодонтія» необхідною складовою формування високопрофесійного лікаря-стоматолога є засвоєння інформації у форматі «активний компетентнісний блок», що ґрунтується на всебічності базових знань та вмінь і включає здатність виконувати різні за спрямованістю та рівнем складності професійні маніпуляції.

Ключові слова: медична освіта, ортодонтія, активний компетентнісний блок.

In the aspect of teaching the subject "Orthodontics" the necessary component of the formation of a highly professional dentist is the mastering of the information in a format "active competency unit", based on the whole base of knowledge and skills and includes the ability to perform different professional manipulation.

Keywords: medical education, orthodontics, active competency unit.

Сучасне прогресивне суспільство потребує підготовки не лише високопрофесійного фахівця стоматологічного профілю, а й особистості, яка прагне до постійного самовдосконалення, мобільна і може адаптуватися до будь-яких соціальних умов. Тому одним із пріоритетних завдань фахової підготовки у вищій школі стало забезпечення майбутнього спеціаліста всіма необхідними вміннями, навичками й особистісними характеристиками, аби він відповідав новим професійним стандартам, володів необхідними компетентностями для підтримки конкурентоспроможності на ринку праці [2-4]. Виконання таких завдань можливе за рахунок розвитку не лише особистісного потенціалу, а й професійної реалізації майбутнього лікаря [4; 6]. Підґрунтям такого синтезу можливостей стає всебічність базових знань і вмінь. Саме вони з часом сформують так званий «активний компетентнісний блок», що передбачає здатність виконувати різні за спрямованістю і рівнем складності професійні маніпуляції, які ґрунтуються на аналізі причинно-наслідкових зв'язків у кожному конкретному

клінічному випадку. Підвищення рівня захворюваності населення, зміна й ускладнення клінічної картини найпоширеніших хвороб, поліетіологічна природа більшості з них вимагають систематизації базових знань із багатьох дисциплін, у тому числі не лише стоматологічного профілю [1].

Щодо пацієнтів із ортодонтичною патологією, необхідно зауважити, що проблема неправильного розташування зубів чи порушення формування прикусу для сучасних фахівців-стоматологів має виходити далеко за межі зубощелепного апарату і включати розуміння впливу зубощелепних аномалій не лише на стан стоматогнатичної системи, а й на організм людини в цілому.

Тому в аспекті викладання предмета «Ортодонтія» необхідною складовою формування високопрофесійного лікаря-стоматолога стало вдосконалення освітнього процесу шляхом інтеграції базових теоретичних складових на початкових етапах засвоєння інформації у форматі «активного компетентнісного блоку» на етапі закінчення навчального процесу. Безперечною базовою складовою формування «активного компетентнісного блоку» майбутнього фахівця в аспекті викладання предмета «Ортодонтія» є засвоєння понять морфологічної, функціональної й естетичної норм. Так, вивчення ортодонції розпочинається із засвоєння інформації про морфофункціональні особливості розвитку періодів зубощелепної системи. При цьому необхідно звертати увагу студентів на її будову в аспекті еволюційних передумов її формування. Це дає змогу майбутньому фахівцю отримати інформацію щодо найбільш уразливих структурних елементів зубощелепного апарату та, відповідно, зрозуміти адаптаційні можливості всієї стоматогнатичної системи. Важливі також знання закономірностей прорізування зубів, оцінки особливостей їх установаження в оклюзійні співвідношення, вивчення стану прикусу на кожному етапі формування зубощелепної системи. Засвоєння поняття функціональної норми в ортодонції базуються на знаннях анатомії, нормальної фізіології та ін. [5]. Топографо-анатомічна і функціональна характеристика м'язів усього тіла, векторів їхньої м'язової сили і механізму м'язового скорочення, шляхів його передачі до зон регулювання і контролю центральною нервовою системою – без такого теоретичного підґрунтя неможливе розуміння студентами природи виникнення функціональних розладів роботи зубощелепної ділянки, шляхів їх етіопатогенетичної корекції, що робить надання медичної допомоги майбутніми фахівцями обґрунтованим та ефективним.

Вагома частка знань і закладання основ розуміння естетичної складової в діагностиці та плануванні лікування пацієнтів із різними стоматологічними хворобами можливі завдяки викладанню тематичного блоку клінічної та антропометричної діагностики. Під час засвоєння матеріалу майбутні фахівці мають можливість чітко усвідомити важливість оцінки параметрів обличчя і певних його частин на етапі діагностики стану зубощелепної ділянки. Пильна увага приділяється засвоєнню понять макро-, мікро- і мініестетики, що також включені до «активного компетентнісного блоку».

Викладання методик ортодонтичного лікування закладає в «активний компетентнісний блок» основи професійної майстерності майбутнього фахівця в аспекті знань принципів призначення основних комплексів міогімнастичних вправ для м'язів щелепно-лицевої ділянки; особливостей конструювання, корекції та активації різних ортодонтичних конструкцій; показання до різних хірургічних маніпуляцій; базові, у тому числі сучасні протетичні конструкції, та ін.

Вивчення предмета «Ортодонтія» на четвертому курсі присвячене діагностиці та лікуванню різних видів зубощелепних аномалій. Засвоєння базових принципів лікування різних відхилень у стані прикусу і зубних рядів вимагає від майбутніх фахівців розуміння стоматогнатичної, нейромускулярної та краніомандибулярної систем організму як єдиного цілого [4].

На практичних заняттях студенти п'ятого курсу розглядають питання діагностики і лікування вроджених вад розвитку, дитячого протезування тощо. На нашу думку, під час цих занять доречно наголосувати на механізмі виникнення вроджених вад, діагностиці їхніх прихованих симптомів і профілактиці. Це дає можливість у майбутній практиці молодих фахівців скерувати пацієнта до профільних спеціалістів.

Такий підхід, з одного боку, поглиблює знання з кожної окремої дисципліни, з іншого боку, навпаки, розширює загальне сприйняття і можливість комплексної оцінки клінічної ситуації, що свідчить про високий професіоналізм лікаря, здатного до аналізу і вибору ефективних шляхів вирішення клінічних питань.

Отже, формування сучасного фахівця в аспекті викладання предмета «Ортодонтія» ґрунтується на принципі «Розумію. Володію. Використовую»: я розумію норму в ортодонції, я володію знаннями, я можу використати свої знання в повсякденній практиці. Такий підхід забезпечує базові складові формування «активного компетентнісного блоку», що дає можливість практичного застосування знань майбутніми сучасними спеціалістами в клінічній практиці та надання медичної допомоги обґрунтованими методами.

Становлення майбутнього фахівця відбувається в середовищі медичного закладу. Це складний, багатоплановий процес із кількома етапами, який ґрунтується на єдності активного навчання, виховання і прищеплення навичок дослідної роботи з уміннями аналізу отриманих результатів. Без виховання студентів неможливо досягти гармонійного розвитку особистості та формування сучасного фахівця-професіонала. Разом із тим, розвиток професійних компетентностей і прогресивність сучасного спеціаліста залежать не тільки від розуміння й оволодіння новітніми техніками та методами лікування, а насамперед від усебічної оцінки клінічних даних, інтерпретації результатів додаткових досліджень, розуміння морфофункціональних зв'язків будови жувального органа й організму в цілому.

Отже, базовими складовими формування майбутнього спеціаліста, які необхідно враховувати і надавати в освітньому процесі вищої школи, є теоретичні знання, практичні навички і вміння, клінічний досвід, виховання, бажання саморозвитку і вдосконалення. У сучасних умовах професія лікаря передбачає широку обізнаність у різних галузях, стимулює до постійного поповнення і поглиблення знань. Такі характеристики майбутнього лікаря-стоматолога дозволять на високому професійному рівні надавати медичну допомогу.

Список використаної літератури

1. Вороненко Ю. В. Напрями розвитку системи медичної освіти в Україні: погляд у майбутнє /Вороненко Ю. В.// Медична освіта.– 2017. – №3. – С. 32-35.
2. Іленко Н. М. Методи розвитку професійної мотивації студентів-старшокурсників на кафедрі терапевтичної стоматології / Н. М. Іленко, О. М. Бойченко // Український стоматологічний альманах. – 2018. – № 1. – С. 91–92.

3. Організація індивідуально-дослідницької самостійної роботи студентів під час написання історії хвороби ортодонтичного пацієнта – компетентнісний підхід в якості підготовки спеціалістів / [Л. В. Смаглюк, Н. В. Куліш, А. Є. Карасюнок, О. В. Лучко] // Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2017. – С. 153-154.
4. Підвищення якості освіти через оволодіння спеціальними фаховими компетентностями / [Л. В. Смаглюк, М. В. Трофименко, Г. В. Воронкова, А. В. Ляховська] // Актуальні питання контролю якості освіти у вищих навчальних закладах: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2018. – С. 220-222.
5. Скікевич М. Г. Формування готовності студентів медичних ВНЗ до професійної діяльності / М. Г. Скікевич, Л. І. Волошина, Н. А. Соколова // Основні напрямки удосконалення підготовки медичних кадрів у сучасних умовах : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2015. – С. 225-226.
6. Шуть С. В. Якісні підходи до підготовки лікаря загальної практики / С.В. Шуть, Т. А. Трибрат, Н. І. Чекаліна // Актуальні питання контролю якості освіти у вищих медичних навчальних закладах : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2018. – С. 257–258.

ВИКОРИСТАННЯ ДІЄСЛІВНИХ ОМОГРАФІВ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТА-МЕДИКА

Тукова Т. В., Козуб Г. М., Мартирисян Л.І.

Українська медична стоматологічна академія

Розглянуто елементи формування мовної свідомості, що є складовою частиною, аспектом комунікативної свідомості іноземного студента в медичному ЗВО, а саме: акцентологічні характеристики дієслівних омографів російської мови; різновиди дієслів, у яких наголос розрізняє за змістом дієслівну лексему як у цілому, так і окремі її граматичні форми.

Ключові слова: комунікативна свідомість, мовна свідомість, наголос, дієслово, граматична форма.

The article is devoted to one of the links in the formation of linguistic consciousness as part of the communicative consciousness of a foreign student in a medical university - the accentological characteristics of verbal homographs of the Russian language, and the varieties of verbs in which the emphasis distinguishes both the content of verbal lexeme and individual grammatical forms.

Keywords: communal consciousness, linguistic consciousness, stress, verb, grammatical form.

Оригінальний погляд на природу мовної свідомості представлений у працях З. Попової, Й. Стерніна. Виокремлюючи три види мовної свідомості, вони доводять, що когнітивна свідомість пов'язана з пізнавальною діяльністю людини, мовна свідомість є складовою, аспектом комунікативної свідомості, яка розглядається як інтегральний компонент когнітивної свідомості нації [2, с. 33].

Ефективність підготовки висококваліфікованого спеціаліста, що пов'язана із засвоєнням знань, опануванням умінь і навичок у медичній інституційній сфері, багато в чому залежить від рівня його адаптації в новому життєвому середовищі. Студент-іноземець, потрапляючи в незвичну для нього царину діяльності, в нове середовище проживання, відчуває стрес, пов'язаний із необхідністю прискореної трансформації сформованих життєвих уявлень у незвичній культурно-побутовій та освітній ситуації. На формування його нового когнітивного простору сильно впливає нова кодова система – нерідна мова студента-іноземця. Вироблення механізмів мовленнєвої діяльності нерідною мовою при формуванні когнітивної свідомості багатоаспектне. Мовна свідомість як компонент когнітивної свідомості забезпечує оперування мовленням, є «комунікативною установкою свідомості, сукупністю ментальних комунікативних категорій, а також набором прийнятих у суспільстві норм і правил комунікації» [11]. Інтенції майбутнього медика, орієнтованого на професійне становлення, зазнають глибокої корекції. Оволодіння новою мовою стає одним із пріоритетів у комунікативній свідомості мовця, що включає «інформацію про іноземні мови: ставлення до них, їхню оцінку, характеристику ступеня складності, знання про комунікативну поведінку носіїв цих мов і т. ін.» [11]. Формування нової мовної свідомості, що вимагає оволодіння специфікою нової кодової освіти, – це частина нової комунікативної свідомості. «Комунікативна свідомість – це сукупність комунікативних знань і комунікативних механізмів, які забезпечують увесь комплекс комунікативної діяльності людини. Це комунікативні установки свідомості, сукупність ментальних комунікативних категорій, а також набір прийнятих у суспільстві норм і правил комунікації» [11].

Завдання викладача іноземної мови за професійним спрямуванням не тільки на початковому, а й на базовому етапі навчання полягає в тому, щоб сформувати в іноземних студентів розуміння нерідної мови як системи, тобто розуміння того, що це не просто набір різнорідних елементів, а й своєрідна єдність взаємопов'язаних, взаємообумовлених і взаємодіючих частин (слів, граматичних форм) [16], у прогнозуванні та запобіганні можливим комунікативним помилкам у повсякденному й професійному спілкуванні.

Відомо, що професія лікаря лінгвоактивна. Оволодіння усним мовленням [3; 13; 15] як прототипною формою існування мови пов'язане з труднощами вживання російського наголосу, що має різномісний і рухливий характер. Можливість постановки наголосу в російській мові на будь-якому зі складів у слові призводить до порушень орфоепічної норми студентами-інофонами. Однак викладачеві іноземної мови за професійним спрямуванням у плануванні роботи над російською просодикою в аудиторії з іноземними студентами-медиками слід урахувувати не тільки ортологічний аспект, а й властивість російського наголосу бути смислорозрізнавальним [12; 14; 15 та ін.]. На відміну від інших мов із фіксованим наголосом (польська, французька й ін.) наголос у російській мові може виступати виразником лексичних і граматичних значень. При вивченні різних процесів, станів, дій на профільних заняттях з анатомії, гістології, цитології, біохімії і т.ін. студент-іноземець має навчитися правильно використовувати наголос для диференціації і дієслівних лексем, і граматичних форм дієслів, що мають різне смислове наповнення за однакового написання. «Замінюючи за допомогою мовного знака складні й розгорнуті когнітивні структури, ми отримуємо можливість оперувати ними в нашій свідомості з більшою легкістю, бо підставляємо на їхнє мі-